

Üniversiteler Neden Bölünmemeli!: Sayılara Dayalı Performans Değerlendirme Sistemleri Bile Buna Hazır Değil!

Zehra Taşkın

Hacettepe Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü

@zehrataşkın

Geçtiğimiz haftalarda “Çöp Makaleler Başarıyı Ölçmemeli!” başlıklı yazım Herkese Bilim Teknoloji'nin 108. sayısında yayımlanmıştı. Bu yazının odak noktası Türkiye’de işletilen performans değerlendirme sistemlerinin akademiye nasıl içinden çıkılmaz bir çöplüğe çevirdiği idi. Bu yazının üzerinden çok zaman geçmeden yeni bir tartışma konumuz oldu: “**20 yeni üniversite kuruluyor**” (Anadolu Ajansı, 2018, 25 Nisan). Anlaşılan o ki, pek çok kişi akademik çöplüğümüz ile “yeni”, “bölünmüş” veya “birleşmiş” üniversitelerin yakın ilişkisini fark edemiyor. Günlerdir herkes üniversiteler neden bölünmeli/bölünmemeli tartışması yapıyor. Herkesin savunduğu argümanlar ve bu argümanları desteklemek için kullandığı çeşitli fikirleri var. Ancak hiç kimse bu bölünmelerin mevcut akademik performans değerlendirme sistemlerini veya daha genel olarak akademiye nasıl etkileyebileceği konusunda fikir belirtmiyor. Aslında odaklanmamız gereken temel nokta şu **sayılara dayalı performans değerlendirme sistemlerimiz böyle bir bölünmeye hazır değil! Hiçbir zaman da olmadı.**

Kurum veya üniversite isimlerinin değiştirilmesi ya da bir kurumun içinden başka bir kurumun çıkarılması Türkiye için yeni değil. Konunun önemi ve performans değerlendirmelerine etkileri ile ilgili olarak 2012 yılında tamamladığım yüksek lisans tezimde tam da buna odaklanmıştım: “Atıf Dizinlerinde Üniversite Adreslerinin Standardizasyon Sorunu”na (Taşkın, 2012). Akademik performans değerlendirme sistemlerimizin temel dayanağı olan atıf dizinlerinde üniversite adreslerinin standardizasyon sorununun çözümü için verdiğim önerilerden biri şu idi:

*“Yöneticiler ve politika geliştirenlerin dikkat etmesi gereken bir diğer husus da kurum isimleridir. Çünkü **bir kurumun ismi onun kimliğidir ve kurum var olduğu sürece bu isimle anılacağı** gösterir. Bu nedenle isim seçilirken dikkatli davranılması gerekmektedir. Ancak, daha önce de değinildiği üzere **Türkiye’de kurum isimlerinin sürekli değiştirildiği gözlenmektedir.** Bu durum adres standardizasyonu sorununun boyutlarını da değiştirmektedir. Kurum isimlerinin bu kadar hızlı ve kolayca değiştirilmesi sonucunda pek çok problem ortaya çıkmaktadır. Bu sebeple **kurumların sahip oldukları kimliklerini yansıtan isimlerinin sürekli değiştirilmesinden kaçınılması gerekmektedir...**”*

Bir araştırmacının yazdığı makale için gösterdiği adres bilgisinin İngilizce karşılığı “affiliation”dır. Affiliation’ı Türkçe’de en iyi şekilde karşılayan sözcük ise “mensubiyet” olabilir. Makalelerde yer alan mensubiyet bilgisi o araştırmacının hangi kuruma mensup olduğunu ve hangi kurum tarafından fonlanarak araştırmalarını yürüttüğünü göstermesi açısından önemlidir. Bundan yıllarca önce mensubiyet bilgisi yalnızca okuyucular ile yazarlar arasında iletişimi sağlamak amacı ile veriliyor olsa da, yayın sayılarının akademik performans ölçümlerinde kullanılmaya başlanması ile bu bilgilerin kullanım amacı da değişmiştir. Türkiye’de araştırma değerlendirmelerinde temel kaynak olarak kullanılan Web of Science veri tabanında dizinleme işlemi doğal dille yapıldığı için de (makalede nasıl yazılıyorsa veri tabanına bu şekilde kayıt etmek) kurum adlarının saptanması ve kurumlar tarafından

Üretilen tüm yayınlara erişim genellikle sıkıntılı süreçleri de beraberinde getirmiştir. Her ne kadar Web of Science sağlayıcıları tarafından "organization-enhanced" adı altında bir standardizasyon çalışması yürütülse de makine öğrenmesi yöntemlerine dayanan bu gibi sistemlerde çeşitli aksaklıklar yaşanabilmekte ve %100 başarına ulaşmak genellikle mümkün olmamaktadır.

Biz yine de organization-enhanced listesinin %100 doğru olduğunu kabul edelim ve Cerrahpaşa Tıp Fakültesi rneği üzerinden karşılaşmamız muhtemel soruları/sorunları listeleyelim.

- İstanbul niversitesi için Web of Science organization-enhanced yapısı tarafından belirlenmiş toplam 370 farklı adres girişi bulunuyor. Bu 370 adresin 93'nde Cerrahpaşa'nın adı geçiyor. İstanbul niversitesi bölündüğünde ve Cerrahpaşa Tıp Fakültesi farklı bir niversiteye bağlandığında İstanbul niversitesi'nin kurumsal kimliğini oluşturan ve Cerrahpaşa Tıp Fakültesi'ne ait olan bu yayınlar ne olacak? Bu yayınlar Cerrahpaşa Tıp Fakültesinin kurumsal kimliği mi yoksa İstanbul niversitesinin mi? Yoksa her ikisinin mi? Buna kim karar verecek?
- Cerrahpaşa Tıp Fakültesinin bağlanacağı yeni üniversitede adı ne olacak? Yine Cerrahpaşa Tıp Fakültesi olacaksa uluslararası sıralama veya performans değerlendirme sistemlerinde Cerrahpaşa'ya ait yayınlar İstanbul niversitesi yayınları arasına karışmayacak mı? Zira 370 mensubiyet bilgisinin 93'nde Cerrahpaşa'nın adı var.
- Organization-enhanced bilgisinde İstanbul niversitesi olan yayın sayısı (SCI, SSCI ve A&CI) 34.360 ve bu yayınların 10.148'inde Cerrahpaşa Tıp Fakültesinin adı var. Bunun anlamı İstanbul niversitesine ait bilimsel çıktıların %30'unun Cerrahpaşa Tıp Fakültesi tarafından üretiliyor olması. Cerrahpaşa Tıp Fakültesinin İstanbul niversitesinden ayrılması ile İstanbul niversitesinin en önemli yayın üretim mekanizmalarından biri ayrılmış olacak ve bu durum büyük bir niversitenin o kadar da büyük olmayan iki niversiteye bölünmesi anlamına gelecek. Bu, Türkiye'deki niversiteleri dünya sıralamalarında ilk 500'e sokma büyük ideası (!) ile eşişmiyor mu? En çok yayın üreten iki üniversiteden birini egale etmek yönetici ve karar vericilerin hoşuna gidecek mi? Üstelik bu niversite, mezununun aldığı Nobel ile bu listelere daha önce girebilmişken...
- Cerrahpaşa Tıp Fakültesi tarafından üretilen yayınların %16'sının uluslararası kurumlarla iř birliği içinde üretildiği görülüyor. Bu iř birliklerinde akademisyenlerin etkisinin yanında İstanbul niversitesi markasının da etkisi olması kuvvetle muhtemel. Mevcutta iř birliği yapılan kurumlar yeni kurulan niversite ile de aynı ilişkileri devam ettirmek isteyecekler mi? Hlihazırda kurulmuş iř birliği ilişkilerinin bozulması İstanbul niversitesi ve yeni kurulacak niversiteye katkıdan çok zarar getirmez mi?
- ...

zerinde düşünüldüğünde bu soruları çoğaltmak mümkün. Bu sorulara doğru ve tutarlı cevaplar verilmeden kurumları blmek ya da birleştirmek mantıklı olmayacak. Bu gibi kararlar verilmeden önce, her aşaması planlanmaz ise akademik camia için sıkıntılar yaşanması söz konusu olabilecektir.

Son olarak belirtmek gerekirse, akademik performans değerlendirmelerinde sayılara dayalı yaklaşımlar ne kadar tehlikeli ise kurumların kimliklerini ve geçmiş birikimlerini silerek sıfırdan bir kimlik oluşturmaya çalışmak da bir o kadar tehlikelidir. Sayılara önem veriyor olun ya da olmayın üniversitelerin yılların birikimi ile oluşturdukları kimliklerini değiştirmek hem akademik camia hem de bilim dünyası için önemli kayıp olacaktır.

Kaynakça

Anadolu Ajansı. (2018, 25 Nisan). *20 yeni üniversite kuruluyor [Haber]*. Erişim adresi:

<https://aa.com.tr/tr/egitim/20-yeni-universite-kuruluyor/1127887>

Taşkın, Z. (2012). *Atıf dizinlerinde üniversite adreslerinin standardizasyon sorunu*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi. Erişim adresi:

http://www.bby.hacettepe.edu.tr/akademik/zehrataskin/file/thesis_zt.pdf